

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ VIETNAMSKÝCH
DĚTÍ NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH

Vedoucí práce: Mgr. Iva Žlábková

Autor práce: Lucie Táchová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: prezenční

Ročník: 4.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

25. března 2010

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Ivě Žlábkové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	5
1 Vietnamci v ČR v historii a nyní	6
1.1 Historie česko-vietnamských vztahů	6
1.2 Vietnamští občané v současné ČR – statistické údaje	8
1.3 Některé zvyky, svátky a hodnoty vietnamských obyvatel	10
1.4 Život Vietnamců v ČR	13
1.5 Proč Vietnamci do ČR přijíždějí	14
2 Výchova a vzdělávání vietnamských dětí v ČR	16
2.1 Porovnání školského systému ve v ČR a Vietnamu	16
2.1.1 Jesle	16
2.1.2 Mateřská škola	16
2.1.3 Základní škola	17
2.1.4 Střední škola	18
2.1.5 Odborné vzdělávání	19
2.1.6 Vysoká škola	20
2.2 Přístup vietnamských dětí k výchově a vzdělávání	20
2.2.1 Vliv konfucianismu na výchovu a vzdělávání ve Vietnamu v historii a nyní	20
2.2.2 Další vlivy na výchovu a vzdělávání ve Vietnamu.....	22
2.2.3 Úcta a motivace ke vzdělávání	23
2.3 Problém jazykové a komunikační odlišnosti	25
2.4 Vietnamské děti na českých školách	31
Závěr	36
Abstrakt	37
Abstact	38
Seznam literatury	39
Seznam příloh	42

ÚVOD

V dnešní době se stále častěji setkáváme s nejrůznějšími menšinami pobývajících na území České republiky. Vietnamské etnikum patří již od poloviny minulého století k těm nejpočetnějším. Právě v 50. letech 20. století začali do ČR organizovaně přijíždět první mladí lidé za vzděláním. V souvislosti s tímto faktem vznikaly v 60. a 70. letech také první učebnice češtiny pro Vietnamce. V současnosti navštěvuje české školy stále vyšší počet vietnamských žáků a studentů, kteří se díky svým studijním úspěchům stávají fenoménem českého školství.

Cílem této práce je přiblížit tradiční kulturu a hodnoty vietnamských obyvatel v kontextu výchovy a vzdělávání vietnamských dětí a mládeže na českých školách. Právě tradiční přístup ke vzdělání a úcta k pedagogům zásadně přispívá k vynikajícím studijním výsledkům. Dále chci také popsat nejčastější problémy výchovy a vzdělávání vietnamských dětí v českých školách. Existuje jich hned několik, zásadní ovšem je jazykový handicap. Velká část dětí se v České republice již narodila, stále ale existuje mnoho dětí, které do ČR přišly se svými rodiči nově. Zde pak vznikají největší problémy spojené s jazykovou i komunikační odlišností obou kultur. Ve své práci se právě tímto a dalšími problémy zabývám.

1 Vietnamci v ČR

1.1 Česko-vietnamské vztahy

Česko-vietnamské vztahy byly navázány teprve v polovině minulého století, 2. února 1950, díky obdobnému politickému zaměření bývalého Československa a Vietnamské demokratické republiky. Dalších čtyřicet let se vzájemné vztahy odvíjely od spolupráce v duchu tzv. socialistického internacionalizmu.¹

V roce 1956 byla mezi oběma státy podepsána Dohoda o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci a do ČSR **začali přijíždět vietnamští občané za vzděláním** především v oboru strojírenství a lehkého průmyslu. Na počátku šedesátých let přijíždějí studenti na československé vysoké školy technického a ekonomického zaměření. Kromě studentů přijíždí do ČSR a je přijata do dětských domovů i stovka sirotků postižených válkou.²

Ve vývoji migrace vietnamských občanů do ČSR je zásadní rok 1973. V lednu 1973 navštívila Československo vládní delegace Vietnamské socialistické republiky za účelem projednání příchodu deseti až dvanácti tisíc vietnamských občanů a v dubnu 1974 byla podepsána Dohoda o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých organizacích. Do ČSR byli posíláni mladí lidé ve věku 17-25 let, kteří měli většinou alespoň ukončené základní vzdělání a byli fyzicky i duševně způsobilí vykonávat profesi, ve které měli být vyškoleni.³

¹ Srov. Martínková, Š. Česko-vietnamské vztahy. In Kocourek, J. Pechová, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 85.

² Srov. Müllerová, P. Vietnamské etnikum v České republice. In Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 83.

³ Srov. Brouček, S. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR, s. 10-11.

Pobyt trval 6 let a zahrnoval šestiměsíční **jazykovou přípravu, získání odborných znalostí** v učňovských zařízeních v období dvou až tří let a dva a půl až tři roky trvající **výrobní praxi** v oblasti strojírenství, energetiky a stavebnictví.⁴

V roce 1980 navštívil Vietnam tehdejší československý prezident Gustav Husák a podepsal Smlouvu o přátelství a spolupráci mezi ČSSR a VSR a v souvislosti s touto smlouvou také Dohoda o dočasném zaměstnávání kvalifikovaných pracovníků Vietnamské socialistické republiky spojená s další odbornou přípravou v československých organizacích.⁵

V roce 1981 pobývalo v ČSSR asi 30 000 vietnamských občanů a dvě třetiny z nich pracovaly v dělnických profesích. Po roce 1985 se ale jejich počet začal snižovat a došlo k velkému zvratu ve vzájemných vztazích.⁶

Možným důvodem změny pohledu na Vietnamce byla nedostatečná nepřipravenost československé společnosti na přijetí tak odlišného etnika a špatné odhadnutí dosahu přemístění tak vysokého počtu svých lidí do velmi odlišného evropského prostředí ze strany Vietnamu.⁷

Listopad roku 1989 zasáhl nejen Čechy a Slováky, ale také vietnamské studenty na československých vysokých školách, protože doufali, že podobné změny mohou nastat i ve Vietnamu. Po revoluci byly přerušeny téměř všechny hospodářské i politické vztahy a v souvislosti s tím docházelo k rušení veškerých vzájemných smluv. V roce 1990 byla zrušena i dohoda o zaměstnávání vietnamských občanů a následně k hromadnému posílání vietnamských pracovníků zpět do Vietnamu. Řada Vietnamců ale v ČR přesto zůstala a využila možnosti podnikat.⁸

⁴ Srov. Müllerová, P. Vietnamské etnikum v České republice. In Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 84

⁵ Srov. Müllerová, P. Vietnamské etnikum v České republice. In Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 84

⁶ Srov. Kocourek, J. *Poznáváme svět dětí z Vietnamu*, s. 45

⁷ Srov. Müllerová, P. Vietnamské etnikum v České republice. In Šišková T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 85

⁸ Srov. Martínková, Š. *Česko-vietnamské vztahy*. In Kocourek, J. Pechová, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 90

Dne 26. ledna 1994 byla mezi VSR a ČR podepsána dohoda o odborné přípravě vietnamských občanů ve středních odborných učilištích v České republice a v červnu téhož roku také dohoda o vzájemném zaměstnávání českých a vietnamských občanů. Na základě těchto oficiálních dohod začínají do ČR opět přijíždět noví vietnamští pracovníci a učni, i když už v mnohem menší míře než před rokem 1989. V roce 1997 bylo pak podepsáno ujednání o spolupráci v oblasti práce, zaměstnanosti a sociálního zabezpečení.⁹

I v období své ekonomické transformace poskytovala Česká republika Vietnamu rozvojovou pomoc a díky usnesení vlády ČR v roce 2004 se VRS stala jednou z prioritních zemí pro ČR a tím Vietnam zůstává i nadále jedním z největších příjemců rozvojové pomoci z naší země. K nedávno dokončeným rozvojovým projektům patří například obnovení zastaralého vybavení Nemocnice československo-vietnamského přátelství, nebo zřízení školicího střediska výroby obuvi v Hai Phongu, nově schválenými projekty pak jsou především revitalizace odlesněných území v oblasti centrální vrchoviny Vietnamu či průzkum zdrojů pitné vody v provincii Nghe An. Česká republika se také podílí na výstavbě a provozu střediska pro zdravotně postiženou mládež a na zavedení technologie ekologického zpracování biologických odpadů.¹⁰

1.2 Vietnamští občané v současné ČR – statistické údaje

Podle posledního měření Českého statistického úřadu ke dni 28. 2. 2010 žije v České republice 182 856 cizinců s trvalým pobytem, celkový počet (cizinci s TP i bez něj) je 431 587 obyvatel. Vietnamské etnikum tvoří **třetí nejpočetnější skupinu** u nás, a to po Slovácích a Ukrajincích. Trvale přihlášených je na území ČR k 28. 2. 2010 35 928 občanů, celkem jich však v České republice pobývá více než 61 000. Srovnáme-li tyto hodnoty s měřením z konce roku 2003, kdy zde žilo

⁹ Srov. Martínková, Š. Česko-vietnamské vztahy. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 90

¹⁰ Srov. Martínková, Š. Česko-vietnamské vztahy. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 91

16 856 vietnamských obyvatel s trvalým pobytem, jde o více než dvojnásobný nárůst.

Následující tabulka uvádí počet Vietnamců v České republice celkem a počet vietnamských obyvatel s trvalým pobytem na území ČR v letech 2003 - 2008.¹¹

Tabulka 1

Rok	Vietnamců celkem	S trvalým pobytem
2003	29 046	16 856
2004	34 179	20 689
2005	36 833	23 235
2006	40 779	30 538
2007	51 101	32 748
2008	60 255	34 792

V České republice studovalo ve školním roce 2007/8 na všech typech škol 50 366 cizinců z více než 2 032 000 studentů celkem. Největší část (více než polovina) cizinců studuje na vysokých školách, více než čtvrtina pak navštěvovala základní školy, 13% střední a 6% mateřské školy. Velká většina žáků – cizinců v mateřských, na základních i středních školách jsou Vietnamci. V počtu studentů na vysokých školách zauímají vietnamští studenti čtvrtou pozici.¹²

Níže uvedená tabulka znázorňuje počet a procentuální zastoupení Vietnamských studentů na všech typech škol v České republice ve školním roce 2007/2008.

Tabulka 2

Typ školy	Počet vietnamských žáků	% vietn. žáků ze všech cizinců na daném typu školy
Mateřská školy	1 001	32,5
Základní školy	3 373	26,0

¹¹ Český statistický úřad, Cizinci v ČR.

¹² Český statistický úřad, Cizinci v ČR.

Konzervatoře	1	0,9
Střední školy	1 605	25,4
Vyšší odborné školy	4	1,2
Vysoké školy	626	8,0

Zastoupení vietnamských žáků na českých školách je tedy poměrně dost významné. Tabulka 3 ukazuje vývoj počtu žáků a studentů na všech typech škol v posledních několika letech. Zajímavým jevem je pravidelný pokles počtu žáků v mateřských a na základních školách. Naproti tomu se každý školní rok zdatelně zvyšuje počet studentů na středních a vysokých školách.

Tabulka 3

Školní rok	MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ	VŠ
2003/2004	1 264	4 019	528	1	163
2004/2005	1 201	3 482	748	4	298
2005/2006	1 167	3 473	1 031	3	381
2006/2007	1 011	3 452	1 310	3	576
2007/2008	1 001	3 373	1 605	4	626

1.3 Některé zvyky, hodnoty a důležité svátky ve Vietnamu

Podle Kocourka přivážejí Vietnamci do České republiky některé své tradiční kulturní zvyklosti a hodnoty. Některé z nich podléhají vlivu české nebo západoevropské kultury, většinu ale Vietnamští obyvatelé dodržují i u nás. Mezi ty, které se v ČR neztrácejí, patří především **udržování rodinných vztahů**. Soudržnost rodin v cizí zemi bývá dokonce ještě větší, než by byla ve vlasti. Přes den jsou sice rodiče velmi zaměstnaní a mnohdy nechávají své děti celý den na hlídání české paní – chůvě. Večer se ale všichni scházejí u večeře při tradičních vietnamských pokrmech, jako je rýže s masem nebo rybou a zeleninou. Právě

u jídla se tradičně řeší nejdůležitější otázky domácnosti nebo třeba vzdělání dětí. Příprava a především konzumace jídla trvá mnohdy až tři hodiny.¹³

K tradicím, které se asi bez výjimky dodržují i v ČR, patří **uctívání předků**. Téměř v každé vietnamské domácnosti nalezneme oltář určený uctívání zemřelých rodinných příslušníků a předků až do čtvrté generace. Na oltáři jsou jim obětovány nejrůznější pokrmy, které jsou pak po obřadu snědены. Nejdůležitějšími dny pro vykonávání oběti na oltáři jsou dny novoluní a úplňku, tedy první a patnáctý den v měsíci podle lunárního kalendáře. Důležitým rodinným obřadem jsou zádušní oběti za zesnulého rodiče ve výročí dne jeho smrti. S tímto dne pak většinou souvisí větší hostina pro okruh blízkých přátel. Narozeniny se ve Vietnamu dříve slavili pouze první a šedesáté, dnes už je vietnamské děti a mládež běžně oslavují, oslavy jmenin ale většinou stále neznají.¹⁴

Nejvýznamnějším a největším vietnamským svátkem je **Tet Nguyen Dan** (zkráceně Tet), neboli vietnamské lunární Nový rok. Ten probíhá v období od konce ledna až do poloviny února. Pechová s nadsázkou říká, že Tet v sobě spojuje rodinnou pohodu českých Vánoc, bouřlivé oslavy Silvestra a náboženskou tradici Velikonoc. Pro Vietnamce je lunární Nový rok zároveň oslavou narozenin, v tento den si totiž všichni přičítají jeden rok navíc, tj. stávají se o rok starší. Zajímavé například je, že pokud se narodí dítě pouze několik hodin před Novým rokem, dovrší o půlnoci podle vietnamského vnímání světa jeden, respektive dva roky. Do věku dítěte je totiž ve Vietnamu přičítán i jeden rok v matčině lůně.¹⁵

Součástí příprav na Tet je výzdoba domova i kanceláře nebo obchodu květinami a novoročním stromkem – broskví. Ta je podle tradice symbolem

¹³ Srov. Kocourek, J. Vietnamci v České republice. [online] Též srov. Šišková, T. Menšiny a migranti v České republice, s. 103

¹⁴ Srov. Kocourek, J. Vietnamci v České republice. [online] Též srov. Vasiljev, I. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 121

¹⁵ Srov. Multi kulti, s. 109 Též srov. Schneidewind, Z. Dung a Mai slaví Tét. Vlasta, 09/2009, s. 34-37

dlouhověkosti a nesmrtelnosti, květy broskve pak svou barvou připomínají štěstí, krev, oheň a slunce. Broskvové květy také mají ochraňovat rodinu před zlými duchy. Kumkvatové stromečky se svými zelenými lístečky, bílými kvítky a oranžovými plody představují střídání generací a pokračování života.

Povinností každého člověka je vstoupit do nového roku očištěn nejen od sporů a dluhů, ale také tělesně. Lidé proto využívají služeb kadeřníků a holičů, matky koupou svoje děti, ženy umývají a uklízejí celý dům a vyhazují nepotřebné věci. V průběhu oslav Nového roku se připravují nejrůznější pokrmy, rodiny se scházejí ke společným hostinám a dávají si drobné dárky. Oslava lunárního Nového roku je také příležitostí pohostit duše předků jídlem a obětovat jim různé předměty, také pomodlit se k nim.¹⁶

Také Svátek sedmého dne sedmého lunárního měsíce se stále těší velké pozornosti vietnamských obyvatel. Podle buddhistické víry se v tento den navracejí duše všech zemřelých na zem, aby si užili pozemských radovánek. Každá rodina proto musí připravit pro duše svých zemřelých předků a rodinných příslušníků oblíbené pokrmy a papírové předměty, které by mohli tito zesnulí potřebovat. Velmi důležitým úkolem těchto svátků je osvobození duší lidí, kteří zemřeli nevhodným způsobem – spáchali sebevraždu nebo utonuli, nebo i těch, kteří po sobě nezanechali mužského potomka, který by se staral o rodinný oltář. Tyto duše totiž škodí lidem, protože jsou uvězněny v nadpřirozeném světě, kde bloudí a nenachází klid. Pro jejich vysvobození je potřeba jim obětovat sladké brambory, kukuřici, maniok, koláčky, ovoce a vývar z rýže.¹⁷

Pro vietnamské děti je nejveselejším dnem v roce **oslava svátku středu podzimu**. Slaví se patnáctý den osmého lunárního měsíce a v podstatě je to vietnamská obdoba českého dne dětí. V tento den, kdy je měsíc na obloze nejjasnější a nejkulatější lidé dříve obětovali různé dárky svým předkům a bohům

¹⁶ Multi kulti, s. 109 Též srov. Pechová, E. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 58-59

¹⁷ Pechová, E. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 61

a žádali je o bohatou úrodu v příštím roce. Dnes ale patří tento svátek především dětem. Ty se oblékají do barevných a veselých kostýmů a vypravují se s rodiči do města, kde se společně baví a hodují dva zvláštní druhy rýžových sladko-slaných koláčů z ovoce a masa. Děti v tento den dostávají různé dárečky v podobě ovoce, papírových hraček a lampionů.¹⁸

Udržování vietnamských svátků české republiky stále funguje, jen je do značné míry modifikováno a přizpůsobeno. Můžeme dokonce říct, že Vietnamci přijímají i některé naše svátky. Poměrně velkou roli v tomto přijetí hraje praktičnost. Je lepší slavit ve dnech, kdy mají volno všichni, než si brát dovolenou na vlastní svátky. Dalším důležitým faktorem je atraktivnost našich svátků, např. vánoční výzdoba v ulicích, sváteční nálada, možnost pobavit se s přáteli nebo obdarovat své blízké dárkem.¹⁹

1.4 Život Vietnamců v ČR

Soužití a lepší seznámení Vietnamců s českým obyvatelstvem může být velmi obtížné. Hlavním rysem vietnamských obyvatel je **uzavřenost**. Ta plyne především z odlišnosti kultury, z které k nám Vietnamci přijíždějí a mohou díky tomu prožívat kulturní šok. Další důležitou příčinou je také jazyková bariéra, která mnohdy brání v lepším poznání a porozumění českému obyvatelstvu. Právě oddělenost života Vietnamců vedla dříve k mnoha pověrám a předsudkům ze strany Čechů. Ti se například obávali, že do ČR přijíždějí vietnamští občané, kteří nejsou zdravotně prověřováni a mohou být tedy zdrojem mnoha nejrůznějších nemocí.

K uzavřenosti Vietnamců také přispěly tradiční hodnoty, které Vietnamci dodržují i u nás. Hlavní z nich je soukromí rodiny a fakt, že do České republiky přijížděli především příbuzní a známí, kteří se navštěvovali přes celou republiku.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Srov. Jirasová, M. Vietnamští vysokoškoláci v Praze. In Bittnerová, D., Moravcová, M. a kol. Kdo jsem a kam patřím?, s. 381

Také politická situace ve Vietnamu měla určitý vliv na uzavřenost vietnamských obyvatel. Vietnamská ambasáda totiž pečlivě dohlížela na to, jak se zde Vietnamci chovají, a tyto bariéry vzájemných styků se odrážejí v chování Vietnamců dodnes.²⁰

V porovnání s ostatními komunitami cizinců v České republice se Vietnamci nejlépe integrují do naší majoritní společnosti. Zakládají tu své rodiny a jejich děti patří k nejlepším a nejpilnějším žákům českých základních, středních i vysokých škol. Průměrný prospěch hetmanských žáků na základních školách je 1,3 a na středních školách 1,7. Také většina studentů vysokých škol získá tzv. červený diplom. Tyto již vystudované děti v ČR již neprodávají na tržištích levný textil a potraviny jako jejich rodiče, ale zakládají si restaurace, masážní, kosmetické či nehtové salóny, módní studia, cestovní kanceláře, prodeje letenek, realitní kanceláře, nebo ekonomické a právní poradenské firmy²¹

Nejrůznější výzkumy ukazují, že podle vietnamských obyvatel jsou životní podmínky v České republice stálejší a výhodnější než ve Vietnamu. První bezprostřední reakce naznačují, že Vietnamci si na ČR většinou **nejvíce váží**: příjemného podnebí, krásné členité krajiny, klidného života, příležitosti ke zlepšení ekonomické situace, příležitosti pro vzdělání svých dětí, ochotnějších a velmi profesionálních úřadů, lepších ekonomických podmínek a lepšího fungování sociálních a zdravotních sítí apod.

Jako **negativní** naopak hodnotí Vietnamci např. byrokratické překážky v podnikání, kulturní odcizení a ztrátu rodinných vazeb, vztahů a tradic, nepřátelské projevy chování vůči příslušníkům vietnamské komunity ze strany majoritní populace, neefektivní jednání na Cizinecké policii a velké množství formulářů, zhoršující se ekonomické podmínky jejich podnikání a problémy s prodlužováním pobytu. Většina vietnamských občanů žije v České republice na

²⁰ Srov. Multi kultí, s. 109 Těž srov. Kocourek, J. Vietnamci v České republice. In Šišková, T. Menšiny a migranti v České republice, s. 104-105

²¹ Srov. Průcha, J. Multikulturní výchova, s. 114 Těž srov. Vietnamec není jen trhovec

základě povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu a jen velmi málo z nich získalo občanství ČR či azyl.

Co se týká **nesplněných očekávání** od pobytu v České republice, v souvislosti se současnou ekonomickou situací dotazovaní nejčastěji uvádějí, že ještě do ČR nemohli pozvat své rodiny z Vietnamu, nepodařilo se jim dobře naučit česky a nemohou tak získávat informace v češtině a nemohou být zaměstnání, příjmy neodpovídají očekávání a konkurence neustále roste. I přesto jsou v ČR podle Vietnamců stále lepší podmínky pro podnikání i zaměstnávání než ve Vietnamu.²²

1.5 Proč Vietnamci do ČR přijíždějí

V současnosti přijíždí většina vietnamských obyvatel do ČR **za výdělkem**. Většina obyvatel ve Vietnamu se živí zemědělstvím, je tam velmi nízká životní úroveň a velké sociální rozdíly. Ani mnoho vysokoškolsky vzdělaných a kvalifikovaných lidí zde nenajde uplatnění. Vietnam byl také v 80. letech postihnut hladomorem, a proto se většina obyvatel Vietnamu snaží zabezpečit své rodiny.

Vietnamští obyvatelé v ČR pracují především v oblasti obchodu, kde se obchodní vztahy řídí vietnamskými pravidly a zvyklostmi. Většina vietnamských obyvatel plánuje po několika letech návrat do Vietnamu, ke kterému ovšem mnohdy nedojde. Vietnamci se proto snaží vydělávat peníze a z ČR podporovat své rodiny ve Vietnamu, případně jim pomoci vycestovat do České republiky. Přicházejí, aby materiálně změnili budoucnost svých nejbližších. Snaží se uživit na dobré úrovni své rodiny, finančně zabezpečit své děti, poskytnout jim dobré vzdělání a postarat se o rodiče, kteří zůstali ve Vietnamu.²³

Noví vietnamští imigranti přicházejí do České republiky často s pomocí neoficiálních zprostředkovatelů. Jak uvádí Pechová, drtivá většina Vietnamců, kteří v posledních deseti letech přicestovali do České republiky, využila při

²² Srov. Kocourek, J. Vietnamci v současné ČR. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 108

²³ Srov. Kocourek, J. Vietnamci v ČR. [online]

vyřízení své žádosti o vízum a zajištění dalších záležitostí při cestě ve větší či menší míře služeb vietnamských zprostředkovatelských firem. Tyto agentury, které zajišťují tzv. podnikatelský servis, ale některé z nich zařizují také cesty Vietnamců do ČR, jsou známým a diskutovaným fenoménem vietnamské komunity u nás.

Vietnamské zprostředkovatelské pracovní agentury, většinou pracují bez licence. Téměř všichni Vietnamci, kteří přijeli v posledních letech do ČR, získali práci za pomoci neoficiální zprostředkovatelské firmy. „Jedná se v posledních letech zejména o rekrutování chudé a méně vzdělané populace, neúměrné poplatky za služby, které mohou být nazírány jako uvádění do podmínek podobných dlužnímu otroctví, a tragickou neinformovanost migrantů a migrantek o cílové zemi. Zprostředkovatelské agentury vzešly většinou z generace migrantů a migrantek, která pobývala na území ČR již před rokem 1989, tj. je sociálně dobře etablovaná a operuje dostatečnými znalostmi z oblasti českého práva, kultury, ekonomiky, ale i sociálními kontakty na potřebných místech. Ceny zprostředkování letenek, víza a pracovního povolení se pohybují většinou kolem 6000 – 8000 USD, cena je většinou závislá na „známostech“ a často obsahuje i úplatek úřadům. Často se tak stává, že vietnamští imigranti, kteří do ČR přicestují, jsou bez práce, bez bydlení, bez peněz a s dluhy.“²⁴

2 Výchova a vzdělávání vietnamských dětí v ČR

2.1 Srovnání vzdělávacího systému v ČR a ve Vietnamu

2.1.1. Jesle

²⁴ Srov. Pechová, E. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování, s. 28

V České republice jsou stejně, jako ve Vietnamu přijímány děti ve věku do 3 let. Primárním rozdílem mezi ČR a Vietnamem je délka mateřské (rodičovské) dovolené, která má v ČR délku až 4 roky. Vietnamské matky zůstávají s dítětem doma po dobu 4 měsíců a po uplynutí této doby nastupují do zaměstnání. Přesto díky tradičnímu blízkému soužití několika generací pohromadě a velké pomoci prarodičů při péči o dítě není počet dětí v jeslích příliš vysoký. V poslední době se také hlavně ve městech využívá služba „chůvy“, která může do rodiny chodit denně a dokonce zůstává i přes noc.²⁵

2.1.2. Mateřská škola

Ve Vietnamu i v ČR jsou děti do mateřské školy přijímány od 3 do 6 let. Vietnamské rodiče za pobyt svého dítěte ve státní školce nic neplatí, soukromé mateřské školy většinou s lepším vybavením už ale zpoplatněné jsou. Pedagog zde má za úkol pečovat o děti a vychovávat je, také jim napomáhá rozvíjet fyzickou i duševní stránku, působí na utváření osobnosti dítěte a postupně ho připravuje na školní docházku. Stejně jako v českých školkách jsou i zde hlavní náplní dětí hry. V České republice je nabídka mateřských škol velmi pestrá a rodiče si zde mohou vybrat zaměření podle zájmů dítěte (například s ekologickým nebo jazykovým zaměřením. Navštěvování soukromých ale ve velké většině případů i státních školek je v ČR zpoplatněno.²⁶

2.1.3. Základní škola

Ve Vietnamu je povinná školní docházka pouze 5 let. Žáci navštěvují základní školu od 6 do 11 let, tedy od 1. do 5. třídy a na konci 5. Třídy skládají závěrečnou zkoušku. Povinná školní docházka nemá ve Vietnamu dlouhou tradici a většina

²⁵ Srov. Cizinec a vzdělávání v České republice, s. 8 Též srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 133-134

²⁶ Srov. Cizinec a vzdělávání v České republice, s. 8 Též srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 133-134

obyvatel především na vesnici má velmi nízké vzdělání. Právě na vesnicích brání školní docházce zemědělský způsob života rodin žijících podle dávných vietnamských tradic podobně jako žít v horských oblastech. Problémem je v neposlední řadě i chudoba těchto rodin, které nemají peníze na to, aby své potomky poslaly do školy, školní docházka je již od základní školy zpoplatněná. Rodiče musí platit například na výstavbu školy a na studium dětí a tyto náklady jsou mnohdy velmi vysoké. Ve městech je situace mnohem lepší, 100% dospělých obyvatel má 1. stupeň střední školy (9 let) a většina z nich i maturitu.²⁷

V České republice je školní docházka povinná 9 let a vztahuje se na státní občany ČR i na cizince, kteří mají na území České republiky trvalý pobyt nebo přechodný pobyt na dlouhodobá víza a azylanty a účastníky řízení o udělení azylu. Povinnost přihlášení na základní školu i povinnost dohlížet na pravidelnou a včasnou docházku mají rodiče, případně zákonný zástupce dítěte. Zanedbání těchto povinností je klasifikováno jako přestupek, zanedbání výchovy ve větším rozsahu může být dokonce považováno za trestný čin ohrožování mravní výchovy dětí a mládeže. Aby se těmto problémům předešlo, je důležité po příjezdu do ČR přihlásit dítě do vybrané základní školy co nejdříve.²⁸

2.1.4. Střední škola

Ve Vietnamu se dělí střední škola na dva stupně. Na **první stupeň střední školy** jsou přijímáni žáci od 11 let, kteří absolvovali základní školu. Trvá 4 roky a na konci 9. třídy musí žák složit závěrečnou zkoušku. Po ukončení tohoto stupně má žák možnost pokračovat na druhý stupeň střední školy, nastoupit do různých odborných středních škol a středních odborných učilišť nebo nastoupit do zaměstnání. Na vesnic velká většina žáků ukončí studium a pracuje, jen malá část ve studiu pokračuje.

²⁷ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 134

²⁸ Srov. Cizinec a vzdělávání v České republice, s. 11

Druhý stupeň střední školy zajišťuje studentům podobně jako česká gymnázia všeobecné vzdělání a připravuje je na vysokou školu. Mohou sem být přijati pouze studenti, kteří absolvovali 1. stupeň střední školy a úspěšně složili přijímací zkoušku. Tato zkouška je velmi těžká a úspěšně ji absolvovat se podaří pouze několika desítkám procent žáků. Tento stupeň střední školy trvá 3 roky a je zakončen maturitní zkouškou. Tento typ školy je bohužel dostupný pouze ve městech nebo velkých obcích a je tedy problémem jeho dostupnost, i kvůli omezené funkci veřejné dopravy. Přibližně 70% celé populace žije v malých vesnicích a horských oblastech, zde se skrývá obrovský intelektuální potenciál země. Stát se proto o problematiku vzdělávání na vesnicích velice zajímá a v poslední době vznikla možnost získat sociální podporu, stipendium apod. Finanční podpora státu stále častěji směřuje právě na vzdělávání postižených žáků a žáků z chudých rodin či z rodin, které mají válečné zásluhy.²⁹

2.1.5 Odborné vzdělávání

V České republice trvá studium na střední odborné škole 4 roky a je zakončeno maturitní zkouškou. Toto studium připravuje studenty pro praktické uplatnění, ale poskytuje i širší všeobecné vzdělání pro přihlášení na vysokou školu. Střední školy mají různé oborové zaměření. Patří mezi ně střední průmyslové školy, obchodní akademie apod.³⁰

Ve Vietnamu nabízejí střední odborné školy tříletý nebo čtyřletý program, který mohou absolvovat studenti, kteří zdárně ukončili 1. stupeň střední školy. Také lze nastoupit do programů na jeden nebo dva roky pro ty, kteří mají maturitu.³¹

²⁹ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 135

³⁰ Srov. Cizinec a vzdělávání v České republice, s. 20

³¹ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 136

Střední odborná učiliště v České republice připravují studenty na výkon spíše manuálních prací, studium je proto z velké části zaměřeno na praktickou výuku. Studium učebního oboru trvá 2 – 3 roky a je ukončeno závěrečnou zkouškou, po jejímž úspěšném složení obdrží student výuční list. SOU poskytuje i čtyřleté studium zakončené maturitou. Uskutečňuje se zde i nástavbové studium na dva roky zakončené maturitní zkouškou.³²

Ve Vietnamu existují různé krátkodobé i dlouhodobé kvalifikační kurzy v délce jednoho až tří let. Délka tohoto studia závisí na schopnostech a přáních učňů. Tyto typy odborných škol jsou dostupné v každé provincii a jejich zaměření je závislé právě na potřebách provincie a možnostech následného uplatnění jejich absolventů.³³

2.1.6 Vysoké školy

Program bakalářského studia v ČR je vždy tříletý a studenti jsou na tento typ studia přijímáni po absolvování maturitní zkoušky a úspěšném vykonání přijímací zkoušky. **Bakalářské studium** ve Vietnamu a v ČR je velmi rozdílné. Ve Vietnamu existují školy, na kterých se nabízí pouze bakalářské studium, těmto školám říkáme „vyšší odborné školy“. Tyto školy jsou řízeny správou provincie (např. pedagogické školy) nebo ministerstvem (např. technické školy). Bakaláři mohou pokračovat ve studiu na vysoké škole (ve stejném oboru), avšak musí úspěšně vykonat přijímací zkoušky. Na vysokých školách lze studovat pouze **magisterské studium**, které trvá 4, 5 nebo 6 let. Délka trvání studia na vysoké škole závisí na studovaném oboru, např. medicína je obor šestiletý, technický obor je pětiletý a pedagogické obory jsou čtyřleté. Délka doktorského studia záleží na jeho konkrétní formě (prezenční, kombinované nebo dálkové). **Doktorské**

³² Srov. Cizinec a vzdělávání v České republice, s. 20

³³ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 136

studium není tak rozšířené jako v ČR hlavně z důvodů časových a finančních omezení.³⁴

2.2 Přístup vietnamských dětí k výchově vzdělávání

Abychom lépe pochopili dnešní přístup vietnamských obyvatel k výchově a vzdělávání, je nezbytné zmínit se nejprve o tradici, jejíž vliv je znatelný ve vietnamských rodinách i školách dodnes.

2.2.1 Vliv konfucianismu na výchovu a vzdělávání v historii a nyní

Konfucius, zakladatel konfucianismu, žil v letech 551-470 př. n. l. Jeho nauka je v podstatě souborem zásad chování a mravních příkazů. Správnou výchovu považoval za rozhodující podmínku pro vytvoření státu, jako společnosti založené na pořádku a blahobytu. Základem této společnosti měli být vládci, kteří by vládli pomocí přirozené mravní autority místo bez příkazů zákonů a násilí. Hlavními vlastnostmi takového vládce pak má být lidskost, pravdivost, poctivost apod. Za cíl výchovy Konfucius považoval mravnost a poctivost a jako nejvyšší hodnoty člověka lidskost a lásku k druhému. Ideální člověk by se měl podle Konfucia neustále zdokonalovat, sám se vychovávat a také být věrný svému státu.³⁵

V rámci výchovného procesu zavedl Konfucius mnoho na svou dobu pokrokových metod. Rozvíjel u žáků sebevýchovu a neustále je podněcoval k tvořivému myšlení a vlastní iniciativě. Vedl je od jednoduchého ke složitému a požadoval od studentů aktivní myšlení, které vedlo k pochopení daného problému. U svých žáků vytvářel studijní návyky a kladl důraz na opakování a upevňování získaných dovedností a vědomostí. Žáky motivoval žádostmi o neustálé srovnávání jejich poznatků se skutečností. Konfucius si získal velkou

³⁴ Srov. Cizinec a vzdělání v České republice, s. 24 Též srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 136

³⁵ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 129-132

důvěru a úctu svých následovatelů také tím, že ke každému přistupoval individuálně a okamžitě dokázal reagovat na každou konkrétní situaci.³⁶

Později ale z Konfuciova učení zbylo pouze jednostranné zaměření na pamětně-verbální vyučovací metody, tzv. memorování. Díky tomu žáci při zkoušce naučené poznatky mnohdy pouze reprodukovali, aniž by je chápali. Vzdělávání se příliš zaměřilo na mravně-výchovné cíle a vztahy mezi lidmi, ale minimálně se kladl důraz na sebevzdělávání, praktické dovednosti a schopnosti nebo aktivní přístup žáků. Ve škole nebyl zařazen do výuky žádný přírodovědný předmět, matematika, fyzika či ekonomie. Vyučovány byly pouze některé společenské předměty jako literatura, hudba a morální chování. To vedlo k negativním důsledkům pro modernizaci vzdělávacího procesu a omezilo rozvoj vědy. Empirické či diskusní metod neexistovaly vůbec a dodnes se ve Vietnamu teprve rozvíjejí a začínají se aplikovat. Vietnam v podstatě vychovával mravní členy společnosti s dobrými vztahy k druhým, zatímco Evropa vychovávala vědce a obchodníky schopné a připravené „měnit svět“. Přestože výchova hrála ve společnosti velkou roli, neexistovala žádná instituce, která by připravovala a vzdělávala pedagogy, neinvestovalo se do budování škol nebo publikace učebnic. Existovala pouze jediná metoda hodnocení výsledků ve vzdělávání, a tou byly závěrečné zkoušky, které dlouhou udržovaly linii tradičních mandarínských zkoušek.³⁷

Konfucianismus pronikl do Vietnamu velmi brzo a vietnamskou vždy měl, má a bude mít velký vliv na vietnamskou kulturu a především výchovu. V době od 2. století se tento typ výchovy systematicky a plošně používal v celém Vietnamu. Některé filosofické a pedagogické myšlenky se dostaly do podvědomí Vietnamců a staly se součástí jejich tradice a kultury. Morální výchova, sebevzdělávání ale

³⁶ Tamtéž

³⁷ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 129-132

také výchova k humanismu, vlastenectví a zodpovědnosti za svou rodinu i vlast jsou i dnes předním cílem působení škol ve Vietnamu.³⁸

2.2.2 Další vlivy na výchovu a vzdělání ve Vietnamu

V 17. Století přijeli do Vietnamu Francouzi a později se z něj stala francouzská kolonie. Postupně začal vznikat nový systém školství a v roce 1919 byla oficiálně zrušena konfuciánská výchova. Stalo se tak částečně proto, aby byli vychováváni obyvatelé loajální ke koloniálnímu režimu, ale hlavně proto, že bylo třeba rozšířit spektrum vyučovaných předmětů a zaměření výchovy a vzdělávání. Nový moderní systém školství měl evropskou podobu a vyučovací osnovy odpovídaly francouzským. Ve školách se vyučovaly přírodovědné předměty, ale i předměty umělecké, například malířství. Hlavním vyučovacím jazykem se stala francouzština. Vzhledem ke strategické úloze vzdělávání v období kolonizace k němu měly přístup většinou pouze bohaté nebo vlivné rodiny, velká část obyvatel tak zůstávala v důsledku historicko-společenské a kolonizační krize negramotná. I přesto se začaly mezi Vietnamskými obyvateli šířit francouzské ideje jako svoboda, demokracie, humanismus a podobně. Tento trend později paradoxně podpořil vědomí vlastenectví a semknutosti a nakonec vedl k povstání proti francouzské nadvládě. V roce 1945 získal Vietnam samostatnost a s ní vznikl i nový školský systém Vietnamské demokratické republiky.³⁹

Především na výchovu mělo vliv válečné období v průběhu 20. Století. Lidé ze všech sil bojovali za vítězství jejich země a získání svobody. Mnoho z nich padlo na frontě, ať už v jižním nebo severním Vietnamu. Z těchto důvodů byly představy o ideálním člověku ovlivněny ideami vlastenectví a revolučního

³⁸ Tamtéž

³⁹ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 129-132

heroismu. Vyvyšovány tak byly vlastnosti jako patriotismus, statečnost, vytrvalost, pracovitost nebo ochota obětovat se pro svůj lid.⁴⁰

2.2.3 Úcta a motivace ke vzdělávání

Motivace vietnamských dětí k učení je dnes obecně vyšší, než u dětí českých. Ta vychází z tradice, která je Vietnamcům vštěpována rodinou i společností. Díky konfuciánské kultuře převládá ve vietnamských rodinách tradiční úcta ke vzdělanosti a rodičům. Konfucius přirovnává vztah učitele a žáka ke vztahu otce a syna.⁴¹

Vietnamští rodiče vedou své děti k úctě a k lásce k učiteli i v České republice. Pedagog by proto nemělo zaskočit, když mu vietnamský žák přinese malý dárek nebo ho rodina pozve na slavnostní hostinu. Ve Vietnamu je to běžný projev úcty k učiteli a v žádném případě se tedy nejedná o úplatek nebo snahu vetřít se učiteli do přízně.⁴²

Pro Vietnamce je vzdělání velice důležité, chápou jej totiž jako bránu k dobrému zaměstnání a tím k lepšímu životu. V České republice se velká většina vietnamských studentů hlásí na technicky nebo ekonomicky zaměřené obory, v těchto oborech by měli větší šanci uplatnit se i po návratu do Vietnamu. Studium humanitních oborů pro ně nemá žádný význam pro budoucí zaměstnání. Rozdíl mezi českým a vietnamským chápáním vzdělání je v tom, že Vietnamec vždy myslí především na budoucnost a nepochopí, že někdo studuje svůj obor, protože ho to baví. Vietnamští studenti s uměleckým nadáním tak nemohou rozvíjet svůj talent v oboru, který by jim vyhovoval. Vzniká tím také problém velké konkurence především v oblastech výpočetní techniky a obchodování.

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Srov. Kocourek, J. Vietnamské dítě a česká škola. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 158 Též srov. Vasiljev, I. Za dědictvím starých Vietů, s. 157

⁴² Srov. Vasiljev, I. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 120

I přesto se Vietnavec po dokončení studia lépe prosadí v České republice. Právě kvůli obavě o uplatnění ve své vlasti zůstávají Vietnamci v ČR i po vystudování.⁴³

Dlouhodobý válečný stav a sociální a ekonomická situace ve Vietnamu zapříčinily nedostupnost vzdělání, málokdo ze starší generace mohl studovat na příklad na vysoké škole. Proto teď rodiče vkládají do svých dětí takové naděje a jsou ochotni se obětovat i v těch nejtěžších situacích pro vzdělání svých dětí. Touhou rodičů, ale i přáním samotných dětí je, aby se děti vypracovali na lepší a důstojnější místa ve společnosti, než bylo nepřízní osudu dáno jejich rodičům. Často je k tomu vede i pocit ponížení, které vnímají v přezíravých postojích majoritní společnosti. V ČR stále převládá představa o Vietnamcích pouze jako o stánkařích prodávajících levné zboží.⁴⁴

Dosažené vzdělání dětí celkově zvyšuje prestiž celé rodiny. Rodiče tedy vždy chtějí, aby jejich děti studovaly na vysokých školách bez ohledu na to, jestli děti chtějí nebo ke studiu mají předpoklady. Děti ve Vietnamu nemají v porovnání s vrstevníky v ČR takovou volnost při rozhodování a často za ně rozhodují rodiče. Stále více dětí se ve Vietnamu hlásí na vysokou školu, kapacita vysokých škol je však omezena. Nové zákony ve školství ale již umožňují vznik nových forem vzdělávání na vysokých školách a vznik dalších i soukromých vysokých škol. Díky tomu dnes může stále více studentů i ve Vietnamu dosahovat nejvyššího vzdělání. Problémem ovšem je, že se tak velmi málo studentů hlásí na odborné střední školy a tím vzniká nedostatek kvalifikovaných odborných sil. Vysokoškolští absolventi přitom nemohou najít uplatnění v zaměstnání a tato

⁴³ Srov. Jirasová, M. Vietnamští vysokoškoláci v Praze. In Bittnerová, D. Moravcová, M. Kdo jsem a kam patřím?, s. 382-383

⁴⁴ Srov. Kocourek, J. Vietnamské dítě a česká škola. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 159 Též srov. Vasiljev, I. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v České republice. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 120

nerovnováha vzdělávacích forem a profesních struktur se v současné době stává velkým společenským tématem.⁴⁵

Rodiče stále vedou své děti k pilnému studiu, jsou si vědomi, že jejich děti mohou dosáhnout daleko větších úspěchů, když budou bezchybně ovládat češtinu. Dobře vědí, že znalost jazyka je nezbytná nejen k orientaci v běžném životě, ale i v české legislativě. To je pro vietnamské rodiče velmi důležité, a proto své děti často nutí učit se velmi intenzivně a chodit do různých kroužků. Nesmíme zapomenout, že děti narozené ve Vietnamu se učí v českých školách nejen dané předměty, ale i novou slovní zásobu češtiny. I přes to všechno bývá prvotní přístup vietnamských dětí ke škole a učiteli velmi uctivý.⁴⁶

Právě problémem jazykových a komunikačních odlišností se zabývám v následující kapitole.

2.3 Problém jazykové a komunikační odlišnosti

Při hodnocení inteligence a dalších předpokladů dítěte, které přijelo z cizího státu, je důležité zvážit skutečnost, jak dlouho a od koho se dítě český jazyk učí. V komunikaci často používá pouze omezenou základní slovní zásobu, což může u v očích druhého vyvolat dojem slabší inteligence mluvčího. Přestože může být vietnamské dítě inteligentní, nemuselo se stačit naučit český jazyk tak, aby se mohlo plynule a bezchybně vyjadřovat o složitějších skutečnostech. Někdy se také může stát, že vietnamské dítě dostane vynadáno za použití sprostých slov například ve škole. Obvykle se ale tato slova naučí od svých českých spolužáků, aniž by bylo schopno posoudit, zda je jejich využití vhodné a přípustné. Může se dokonce stát, že ze špatného jazykového projevu dítěte druhý předpokládá, že dítě

⁴⁵ Srov. Phung, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělávání ve Vietnamu-tradice a současnost. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 137

⁴⁶ Srov. Kocourek, J. Vietnamské dítě a česká škola. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 159

tento termín nezná ani ve vietnamštině. Vietnamština je jazyk s bohatou slovní zásobou a není proto na místě litovat proto, že neznají nějaký termín v češtině, že ve vietnamštině neexistuje.⁴⁷

Malé děti se většinou nejlépe jazyk naučí spontánním odposlechem a prožitkem. Je důležité, aby se co nejvíce zapojily do kolektivu se svými českými spolužáky, a tak dostaly možnost zapojit s nimi přirozeným způsobem komunikovat. Většina starostí s gramatikou a správnou výslovností tak časem pomine. Nešťastným řešením může být soustředování vietnamských dětí do speciálních, především věkově smíšených skupin za účelem soustředěného vyučování českému jazyku. Mnohem lépe se osvědčuje přidělit děti do různých tříd podle jejich věku a rozsadit je mezi české spolužáky, aby si co nejméně ve škole mezi sebou povídaly vietnamsky. Z výchovného hlediska je pak velmi důležité získat návyk, že mluví-li lidé svou řečí, nemusí to znamenat, že před námi něco tají nebo se na nás domlouvají.⁴⁸

U starších dětí je to trochu složitější, zde je pak vhodné využít pomoci nejen zkušeného českého, ale i vietnamského pedagoga. Poměrně velkým problémem také je, že i přes stále větší počet vietnamských dětí v ČR tu neexistuje kvalitní moderní učebnice češtiny pro Vietnamce.⁴⁹

Ve vietnamských rodinách se často po delší době pobytu v České republice stává, že se děti velice dobře naučí česky, ale pomalu zapomínají vietnamštinu. To v rodinách často může vést v extrémním případě i k situaci, že si rodiče hovořící vietnamsky nerozumí se svými dětmi hovořícími česky. Je proto důležité, aby svůj mateřský jazyk stále používaly. V České republice se dokonce mohou děti

⁴⁷ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 143-144

⁴⁸ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 144 Těž srov. Vasiljev, I. Poznámky k jazykové přípravě vietnamských dětí In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 144-145

⁴⁹ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 143-144

znovu začít učit, konkrétně v centru výuky vietnamštiny pro vietnamské děti v Praze.⁵⁰

Problémy mohou nastat i při nácviu fonetiky. Některé vietnamské děti netvoří správně intonaci, což je způsobeno hlavně tím, že v jejich mateřštině žádná větná intonace podobná té naší neexistuje. Ve Vietnamštině je tón, kterým končí věta dán slovem a jeho významem, nikoli komunikačním účelem věty. Vietnamcům také dělají problém souhlásky c, č, đ. Naopak naše vyhlášené ř jim velké potíže nepůsobí.

Další problémy mohou vyplývat z toho, že některá složená pojmenování, kterých je ve vietnamštině mnoho, mají odlišnou strukturu od českých složených pojmenování. Odlišují se tím, že ve vietnamštině není řídicím druhé slovo jako v češtině, ale slovo, které stojí v pojmenování na prvním místě. Tento problém je nejvíce znatelný u zeměpisných jmen typu České Budějovice. Tyto pojmy totiž Vietnamci žijící v ČR běžně používají, i když mluví mezi sebou vietnamsky. Také je v řeči zkracují, ale zatímco my řekneme Budějovice, Vietnamec řekne pouze České. V praxi tak může docházet k mnoha potížím.⁵¹

I po překonání jazykové bariéry mohou mezi pedagogem, žákem a rodiči nastat problémy vyplývající z jejich rozdílného tradičního komunikačního stylu. Takový rozdíl si často neuvědomují ani vietnamští rodiče ani pedagog. Velký psychologický tlak to pak může znamenat především pro děti, které se takto setkávají se dvěma velmi odlišnými kulturními prostředími. Děti mnohdy nedělají pro své rodiče jen překladatele jazyka, ale i chování. Rodičům vysvětlují, jak mají chápat chování paní učitelky či spolužáků a naopak. Toto setkávání dvou kultur může pro vietnamské děti přinášet pozitiva, např. pohybovat se v prostředí dvou kultur, ale

⁵⁰ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 143-144

⁵¹ Srov. Vasiljev, I. Poznámky k jazykové přípravě vietnamských dětí In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 146

i negativa jako například ambivalentní vztah k oběma kulturám a tím i ztráta kulturní identity.⁵²

Abychom předešli nedorozumění, je dobré znát alespoň některé nonverbální i verbální komunikační odlišnosti vietnamské tradiční kultury.

Pro nově příchozího Vietnamce do Evropy mohou být Češi stejně nerozeznatelní jako asijské národy, natož pak jednotlivé osoby pro Čecha. Tradičně se z tělesného vzhledu usuzuje na určité sociální charakteristiky jedince. Když například řekou Vietnamci, že je někdo pěkný, tlustý nemyslí tím urážku, ale naopak, silná postava ve Vietnamu značí bohatství a blahobyt. Světlá pleť je chápána jako známka krásy. Také dlouhý nehet je tradičně považován za známku vysokého vzdělání a postavení v zaměstnání, dotyčný nemusí fyzicky pracovat, proto mu dlouhý nehet není v zaměstnání na obtíž.⁵³

Pokud například vietnamský rodič při rozhovoru s pedagogem klopí častěji oči, sklápí hlavu a dívá se k zemi, není to známkou nezájmu či neupřímnosti, ale naopak slušného skromného chování. Naopak přímý a dlouhý pohled do očí může být pro Vietnamce nepříjemný a mohou si ho vysvětlit jako příliš sebevědomé chování mluvčího nebo dokonce jako urážku.⁵⁴

Úsměv má ve Vietnamu mnoho různých významů, kromě radosti a veselí i pocit nepříjemné situace, smutku nebo rozhořčení. Často se tak stává, že si Čech vietnamský úsměv vysvětlí jako krutost nebo výsměch. Naopak Vietnamec si často nedostatek úsměvu na tváři Čecha vysvětlí jako hrubé a arogantní jednání. Velmi často bývá úsměv známkou nepochopení či nervozity, vietnamské děti se mohou usmívat, i když nerozuměly, co jim pedagog říká.⁵⁵

I podání ruky je Vietnamu odlišné. Vietnamci nepodávají jen jednu, ale obě ruce. První ruka se podává stejně, jako jsme zvyklí, druhá ruka pak přikrývá již spojené ruce. Ruku druhého tedy držíme mezi oběma svými rukama. Aktivita

⁵² Srov. Kocourek, J. Tradiční vietnamský komunikační styl. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 147-155

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

obou rukou symbolizuje úctu k druhému. Ruce zkřížené na prsou nebo ruce v bok pak ve Vietnamu znamenají přinejmenším pozastavení se nad nějakou skutečností nebo dokonce rozčilení. Noha přes nohu se špičkou namířenou na mluvčího je v tradiční vietnamské komunikaci symbolem nadřazenosti mluvčího.⁵⁶

Zvláštní význam má fyzický kontakt. Například dotek či pohlazení po vlasech je ve Vietnamu přípustné pouze mezi rodiči a dětmi. Pohlazení jinak znamená povýšený postoj toho, kdo pohladí, znázorňuje snahu ovládat druhého. Ovšem ve Vietnamu (ale i v Indii nebo Etiopii) se muži vodí běžně na ulici za ruce. Je to pojení nejen radosti z přítomnosti přítele, ale i tělesným dotykem. V žádném případě to nemusí být známka homosexuální orientace.⁵⁷

V asijských kulturách je zásadou slušného chování pozitivní chování. Neměly by se na veřejnosti vyjadřovat negativní emoce a neslušné je i někomu přímo vyjádřit nesouhlas nebo odmítnutí. Toto jednání je považováno za opovrhování. Namísto odpovědi „ne“ se proto velice často používají věty typu „Je třeba se nad tím ještě zamyslet“ apod. Někdy Vietnamec doslova odpoví „ano“, přitom tím nemyslí souhlas, ale pouze dává najevo, že pozorně naslouchá. Slovíčko ano také Vietnamci velmi často používají i v případě, že nám dobře nerozumí a chtějí, aby druhý větu ještě jednou zopakoval.⁵⁸

Ve Vietnamu není slušné se veřejně „chlubit“ se svými problémy, není přece důvod kazit náladu ostatním. Základním motivem vietnamského chování na veřejnosti je klást důraz na dobré vztahy a fungování v rámci skupiny i veřejného prostředí. Například při diskuzích je dobré nejprve vyjádřit dobrý vztah k druhému a teprve potom řešit daný problém. Vietnamci totiž Zastávají názor, že vše se lépe vyřeší, pokud bude vztah lidí dobrý. Pedagog by se neměl dát ukolébat vědomím, že dítě je v pohodě a že ve skupině neexistuje šikana. Je totiž možné, že

⁵⁶ Srov. Kocourek, J. Tradiční vietnamský komunikační styl. In Kocourek, J.

Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 147-155

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Tamtéž

jeho svěřenci žijí ve stresu, který na sobě nedávají hned znát a mohou mít problémy, se kterými se nechtějí nikomu svěřit.⁵⁹

Zásadou slušného chování ve Vietnamu je také skromné chování. Vietnamec druhému neskočí do řeči, vždy počká, až dostane slovo.

Jakýmsi sociálním trestem za nevhodné porušení společenských norem slušného chování je tzv. ztráta tváře. Jestliže někdo ztratí tvář, ostatní ho alespoň po určitou dobu neposlouchají a odmítají s ním hovořit. Ztratit tvář můžeme i proto, že druhého na veřejnosti zkritizujeme, nebo se k němu nevhodně zachováme. Ztráta tváře pedagoga před rodiči nebo i žáky může velmi ohrozit další komunikaci mezi nimi.⁶⁰

Pro Vietnamce je velmi důležité navázání osobního kontaktu. Ze začátku je proto téměř nemožné řešit něco závažnějšího s vietnamskými rodiči po telefonu. Ve Vietnamu se vzájemné vztahy navazují delší dobu bezprostředním osobním kontaktem. Pokud tedy chceme s rodiči něco vyřešit, je vhodné je vždy pozvat k osobnímu jednání. Je dobré být trpělivý a třena i několikrát dokázat rodičům, že nám na schůzce opravdu záleží. Také pokud se chceme s rodiči bavit například o soukromých problémech rodiny nebo vzdělávání dítěte, musíme mít hodně trpělivosti a vyčkávat, dokud se mezi námi nevytvoří vztah vzájemného respektu.⁶¹

Protože vietnamští rodiče mnohdy špatně mluví i rozumí česky, využívají jednání přes prostředníka. Někdy to může být přítel, který umí česky nebo dokonce samotný potomek. Většinou se pak stává, že prostředník nechce shodit ani jednu ani druhou stranu a snaží se být co nejvíce ohleduplný. Informace se pak k druhému dostanou zkreslené a mohou být velmi zavádějící.⁶²

⁵⁹ Srov. Kocourek, J. Tradiční vietnamský komunikační styl. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 147-155

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž

⁶² Tamtéž

Jazykový handicap v komunikaci s dětmi i jejich rodiči je podle výzkumu Jana Černíka zásadním problémem ve vzdělávání a výchově dětí cizinců. Tento výzkum a jeho výsledky jsou popsány v následující kapitole.

2.4 Vietnamské děti na českých školách

Výzkum integrace dětí a mládeže cizinců v ČR proběhl v roce 2004 souběžně v České republice, Německu, Rakousku a Polsku. Český výzkum realizoval Jan Černík za spolupráce katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty UK a IOM Praha a díky prostředkům poskytnutých Evropským sociálním fondem. Cílem tohoto výzkumu bylo identifikovat společné problémy s integrací dětí a mládeže všech zúčastněných zemí. Na území probíhal výzkum ve dvou polohách: kvantitativní šetření pomocí dotazníků pro děti a kvalitativní šetření ve formě rozhovorů s pedagogickým personálem zejména pražských základních škol s vyšší koncentrací žáků – cizinců. Cílovou skupinou pak byli žáci ze zemí bývalého Sovětského svazu a děti z Vietnamu.⁶³

Učitelé, ředitelé a odborníci identifikovali **čtyři vzájemně propojené problémy** ve vzdělávání a výchově dětí cizinců:

- **Jazykový handicap**
- **Komunikace s rodiči**
- **Nesouvislá školní docházka**
- **Nedostatek informací a metodologické podpory**

V českém výzkumu, na rozdíl například od Polska, žádný z konzultantů nepokládal za problémové mezilidské vztahy mezi dětmi nebo dokonce něco, co se dá pokládat za xenofobii nebo rasismus.⁶⁴

O problému jazykové odlišnosti jsem psala již v předchozí kapitole. Pro doplnění lze uvést několik způsobů **eliminace jazykového handicapu**. Některé ze

⁶³ Srov. Černík, J. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 169-176

⁶⁴ Tamtéž

způsobů se vzájemně doplňují, některé se osvědčily a další se naopak ukázaly jako neefektivní.

Jako obvyklý lze označit způsob, kdy škola žáka bez znalosti češtiny zařadí do nižšího ročníku, než jaký odpovídá věku žáka. Nejčastěji o jeden ročník níž. V jedné z dotázaných škol jsou tyto žáci zařazeni dokonce v jakémkoli věku do třetí třídy, který je klíčový pro výuku Českého jazyka. Tento způsob se ovšem velmi často setkává s nevolí rodičů. Dalším ze způsobů může být zařazení dítěte do speciální třídy pro děti s poruchou chování a učení, kde je méně žáků a je zde větší prostor pro individuální přístup při výuce, ale za cenu komplikování socializace dítěte v novém prostředí. Jako neefektivní řešení se ukázalo věnování individuální péče žákovi v běžných hodinách Českého jazyka z důvodu nedostatku času pro práci s ostatními dětmi. V některých školách se například neujala ani myšlenka vyučovat češtinu všechny děti – cizince soustředěné v jedné třídě a dlouhodobě ani nabídka doučování češtiny v rámci zájmových kroužků.

Doučování mimo běžnou školní výuku je podle výzkumu velmi rozšířeným a především úspěšným modelem eliminace jazykového handicapu. Tato praxe je často iniciována přímo rodiči dětí a je výhodná zejména díky flexibilitě a reakci na potřeby žáka. Některé školy takové doučování více či méně úspěšně projektově financují. Pokud to není možné, jsou vietnamští žáci doučování jednotlivě nebo ve skupině mimo budovu školy, organizace kurzů se pak většinou ujme vietnamský pedagogický pracovník, tzv. mediátor. Plat tohoto pedagoga stejně jako veškeré pomůcky a učebnice hradí vietnamští rodiče z vlastních prostředků. Jako velmi zajímavý lze označit způsob pomoci novým žákům v českém vzdělávacím systému v jedné z oslovených škol. Každý z nově příchozích žáků dostává jakéhosi pomocníka ze stejné etnické komunity z vyšších ročníků. Ten pak pomáhá nováčkovi zvládnout první měsíce v novém prostředí a předává mu potřebné zkušenosti.⁶⁵

⁶⁵ Srov. Černík, J. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 169-176

Na druhé straně často v případě vietnamských žáků dochází až k nápadně rychlé ztrátě znalosti rodného jazyka, žáci si velmi rychle osvojují češtinu a postupně ztrácejí jazykové kompetence ve vietnamštině. Jak dokazují i zahraniční výzkumy, ztráta dvojjazyčnosti dětí znamená ztrátu jedné z nesporných výhod ve studiu, ale i v osobním vývoji imigranta v novém prostředí.⁶⁶

Také **komunikace s rodiči** s pedagogy je již popsána v předchozí kapitole. V případě Vietnamců je podle výzkumu na většině škol zažit praxe mediátora. Jeho úkolem je zprostředkovávání oboustranné komunikace mezi školou a rodiči. Některé školy zaměstnávají vietnamského pedagogického asistenta, jiné spoléhají při spolupráci a organizaci vietnamské komunity na rodiče některého vietnamského žáka, kteří se účastní na práci školské rady. Vietnamský zprostředkovatel také mnohdy poskytuje své překladatelské služby rodičům vietnamských žáků na komerční bázi.⁶⁷

Problémy s **nesouvislou školní docházkou** spojují oslovení pedagogové a odborníci především s žáky ze zemí bývalého Sovětského svazu. Vietnamští žáci jsou v tomto směru naopak pokládáni za bezproblémové, dokonce méně problémové, než děti Čechů. Studijní disciplína vietnamských žáků je celkově na velmi vysoké úrovni, to je dáno zejména kulturní tradicí Vietnamců.⁶⁸

Vyrovňávání se s jazykovým handicapem zejména v případě vietnamských žáků probíhá do značné míry mimo běžnou školní docházku. Z této skutečnosti vyplývá různost přístupů škol, používaných metod a učebnic. Vyučování jazyka může probíhat formou placených kurzů nebo doučování v prostředí domova či v kroužcích při školách. S tímto poměrně novým druhem vzdělávání se každá škola vyrovnává podle svých možností. Školy ve většině případů vyvíjejí nové vlastní metody a zkoušejí nejrůznější učebnice. V několika případech nechávají

⁶⁶ Srov. Černík, J. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 169-176

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ Tamtéž

školy doučování pouze na rodičích. Celou situaci zhoršuje i fakt, že v současnosti neexistuje kvalitní moderní učebnice češtiny pro Vietnamce.⁶⁹

V dnešní době navštěvují české školy především děti, které se v ČR narodily. Je ale dobré věnovat pozornost také situacím, které zažívají **děti právě příchozí z Vietnamu** se svými rodiči.

Pedagoga by nemělo zaskočit, že vietnamské dítě ani jeho rodiče nebudou znát základní a pro nás všeobecně známé skutečnosti. Například co je to družina, škola v přírodě, jak se v ČR známkuje, kdy a proč mají rodiče chodit do školy, co je a co není v ČR slušné, že se při jídle nemluví, kdy a proč jsou v ČR svátky apod. Vysvětlení těchto základních informací může velmi usnadnit situaci nejen pedagogům, ale i první kroky do školy vietnamským dětem, jejich vstup do české společnosti. Bez této pomoci ze strany pedagoga by si děti musely tyto informace samy shánět, nebo je dostaly různě zprostředkované a mnohdy zkreslené od svých známých nebo rodičů. Je důležité, aby si zpočátku pedagog vždy ověřil, jestli dítě jeho vysvětlení rozumí. Vietnamské děti totiž do České republiky přijíždí s jinými návyky způsobu učení a chování, kterým nemusíme vždy správně rozumět. Ne vždy, když se dítě něco naučí nazpaměť, chápe i význam, který je obsahu učiva přikládán v ČR a ne vždy pochopí pedagog správně jeho chování. Přijede-li nově z Vietnamu celá rodina, je nezbytné, aby byl pedagog připraven na to, že ani sami rodiče nebudou znát podmínky, za kterých může dítě do školy nastoupit, jak a co se ve škole platí atd. Je potřeba počítat s tím, že vietnamští rodiče nemusejí rozumět tomu, co je napsané například v žákovské knížce a že zápisky často nechávají překládat svoje děti. Proto je dobré ověřovat si, jaké informace se dostávají ze školy rodičům, a jestli je chápou.⁷⁰

⁶⁹ Srov. Černík, J. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 169-176

⁷⁰ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 141-143

Také způsob učení je ve Vietnamu velmi odlišný. Častým jevem je, že se děti učí pouze memorováním. Pravidla a závěry evropské pedagogiky nelze v žádném případě aplikovat přímo ve Vietnamu bez kulturně-pedagogické transformace. Může se tedy stát, že když se rodiče dozvědí o způsobu a náplni vyučování, bude se jim zdát výuka nekvalitní a málo intenzivní. Když například přijde dítě domů a řekne, že paní učitelka celou hodinu povídala, může se rodič podivit tomu, proč se dítě nic nenaučilo, proč si „jen povídalo“. Jejich hodnocení se ale může zmírnit, pokud budou mít příležitost poznat, že jejich dítě skutečně něco umí. Je proto dobré dát rodičům čas, aby si mohli vytvořit názor na základě vlastní zkušenosti.⁷¹

Také příchod do nového prostředí a nové kultury s vidinou dlouhodobějšího pobytu a intenzivního kontaktu s tímto prostředím velmi výrazně ovlivní psychickou i fyzickou kondici jedince. Málokdo si uvědomí, jak je příchod do jiné kultury náročný. Zřídka se dokonce stane, že jedinec pobyt v nové zemi nevydrží a musí být hospitalizován, nebo se vrátit do své vlasti. Také odmítání stravování ve škole může být způsobeno jednak novou stravou, jednak reakcí organismu na nové prostředí. Většina lidí si po příjezdu do cizí země prožije nevolnost, bolest hlavy nebo horečku. Z tohoto důvodu je potřeba dát dětem dostatečný prostor pro aklimatizaci na zdejší stravu a životní prostředí. Není možné po nich ihned po příjezdu požadovat velké fyzické i psychické výkony.⁷²

⁷¹ Srov. Kocourek, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 141-143

⁷² Tamtéž

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala vietnamskou minoritou, zejména pak vietnamskými dětmi ve vztahu k výchově a vzdělávání v České republice. Pokusila jsem se popsat nejčastější problémy při výchovně-vzdělávacím procesu vietnamských žáků na českých školách. Jako primární problém se podle nejrůznějších studií a názorů jeví jazyková a komunikační odlišnost. Tu podtrhuje i skutečnost, že v České republice neexistuje kvalitní a moderní učebnice češtiny pro Vietnamce. A to i přesto, že Vietnamci tvoří v ČR třetí nejpočetnější etnickou menšinu a vietnamští žáci ve velkém počtu navštěvují české školy.

ABSTRAKT

TÁCHOVÁ, L. *Výchova a vzdělávání vietnamských dětí na českých školách*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce: Mgr. Iva Žlábková.

Klíčová slova: vietnamské děti, výchova, vzdělávání, vietnamská minorita

Práce se zabývá nejčastějšími problémy výchovy a vzdělávání vietnamských dětí na českých školách. V první kapitole je popsána historie česko-vietnamských vztahů a život vietnamské minority na území České republiky spojený také s tradičními vietnamskými oslavami a zvyky.

Druhá kapitola porovnává český a vietnamský školský systém a popisuje nejvýznamnější problémy při výchově a vzdělávání vietnamských žáků a studentů na českých školách.

ABSTRACT

Upbringing and education Vietnamese children in Czech school

Key words: Vietnamese children, upbringing, education, Vietnamese minority

The work is concerned about the most frequent problems of upbringing and educating Vietnamese children in Czech schools. In the first chapter the history of the czech-vietnamese relations and the life of the Vietnamese minority in the Czech Republic are described and also interconnected with traditional Vietnamese celebrations and habits.

The second chapter compares Czech and Vietnamese school systems and describes the most significant problems with upbringing and education of the Vietnamese pupils and students in Czech schools.

SEZNAM LITERATURY

BROUČEK, S. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR., 2003. Poslední aktualizace 15. 6. 2005 [2009-11-15]. Dostupné na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

ČERNÍK, J. Vietnamští žáci na základních školách: náčrt problémů a přístupů. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet cizinců v ČR 2010* [online]. Český statistický úřad, 2010. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vzdělávání*. [online]. Český statistický úřad, 2010. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_vzdelavani>.

JIRASOVÁ, M. Vietnamští vysokoškoláci v Praze. In BITTNEROVÁ, D.; MORAVCOVÁ, M. *Kdo jsem a kam patřím?*. 1. vyd. Praha: Sofis, 2005. 460 s. ISBN 80-902785-8-2.

KOCOUREK, J. Vietnamci v současné ČR. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, J. Tradiční vietnamský komunikační styl. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, J. Vietnamské dítě a česká škola. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

KOCOUREK, J. Vietnamci v České republice. In ŠIŠOVÁ, T, et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

KOCOUREK, J. Vietnamci v České republice In *Asimilování* [online]. Blansko: Asi-milování, o.s., 2010 [cit. 2010-01-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.asimilovani.estranky.cz/clanky/narodnosti-v-cr/vietnamci>>.

KOCOUREK, J. *Vietnamci v ČR* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2005 [cit. 2010-01-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=106>>.

KOCOUREK, J. *Poznáváme svět dětí z Vietnamu*. 1. vyd. Plzeň: Foto & Tisk Znamenaný, 2002. 79 s. ISBN 80-902017-9-2.

MARTÍNKOVÁ, Š. Česko-vietnamské vztahy. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

MULLEROVÁ, P. Vietnamské etnikum v České republice. In ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8.

Multi-kulti : Menšiny v ČR. Dudková, L. (ed.), 1. vyd. Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2009. 151 s. ISBN 978-80-254-5583-8.

PECHOVÁ, E. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

PECHOVÁ, E. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťováním* [online]. Praha: La Strada Česká republika o.p.s., 2007. [cit. 2010-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

PHUNG, P. Poznámky a komentáře k výchově a vzdělání ve Vietnamu – tradice a současnost. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2.

SCHNEIDEWIND, Z. Dung a Mai slaví Tét. *Vlasta*. 2009, 63, 9, s. 35-37. ISSN 0139-6617.

VASILJEV, I. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské skupiny. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

VASILJEV, I. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

VASILJEV, I. Poznámky k jazykové přípravě vietnamských dětí. In KOCOUREK, J.; PECHOVÁ, E. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. rozšíř. vyd. Jinočany: H&H, 2007. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.

VASILJEV, I. *Za dědictvím starých Vietů*. 1. vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. 223 s. ISBN 80-85010-19-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Multikulturní hra - Jak říci, co chci, ale neublížit.⁷³

⁷³ Kocourek, J. Vybrané aktivity nejen pro mladší. In Kocourek, J. Pechová, E. S vietnamskými dětmi na českých školách, s. 188-189.

Příloha 1

Jak říci, co chci, ale neublížit.

***Tematika:** tradiční komunikační styl a chování, vietnamský jazyk, vietnamské hodnoty*

***Charakter:** rétorické cvičení, úvaha nad tím, jak vnímáme Čechy a Vietnamce*

***Trvání:** 20 minut*

***Pomůcky:** tabule, samolepící papírky, tužky*

***Cíle:** Žáci diskutují o tom, co si myslí o Čechách a Vietnamcích a proč? Uvědomí si, jak je složité hodnotit národnost jedním slovem či jednou větou. Naučí se formulovat sdělení pozitivním způsobem, zamyslí se nad smyslem slušného chování. Žáci pochopí, do jaké míry je náš popis světa ovlivněn naším subjektivním názorem a slovním vyjadřováním.*

Popis:

- Každý žák dostane jeden lepící papírek
- Žáci se rozdělí do tří skupin
- První skupina zpracuje odpovědi na otázky: Jací jsou Češi? Zbylé dvě skupinky budou zpracovávat otázky: „Jací jsou Vietnamci?“ (V případě, že jsou ve třídě vietnamští žáci, píšou o Čechách.)
- Učitel napíše na tabuli nadpisy Češi a Vietnamci. Vybere papírky a nalepí je na tabuli pod příslušný nadpis. Papírky pod jedním nadpisem přečte a u každého vyznačí, zda se žáci domnívají, že je výrok na papírku pozitivní či negativní.
- Prodiskutuje s žáky, zda souhlasí s výroky, které psali ostatní, či ne a proč.
- Učitel vyhodnotí spolu s žáky, zda je více či méně negativních výroků u Čechů, či u Vietnamců a jaký to má asi důvod. Namátkově vybere vhodné negativní výroky, zmíní se o pozitivním vyjadřování Vietnamců (viz komentář).
- Žáci se pokusí například podle vzoru (viz tabulka) přeformulovat své negativní výroky na pozitivní.
- Učitel rozebere s žáky, zda bylo pro ně těžší vymyslet negativní výrok či pozitivní formulaci.
- Pohovoří s žáky, kdy je a kdy není nutné používat negativní výroky a co mohou při komunikaci způsobit. Upozorní žáky, že se lidé mohou mnohdy vyjadřovat o Vietnamcích či Čechách velmi negativně, jaké to asi může způsobovat konflikty.

Komentář: Ve Vietnamu je neslušné vyjadřovat na veřejnosti negativní emoce (vztek, rozčilení, únavu, kritiku, nelibost apod.). Negativní skutečnosti se dají vyjádřit ve společnosti také pomocí pozitivních, neutrálních či víceznačných slov. Například viz následující tabulka.

Podnět	Negativní forma	Pozitivní forma
Jak v Evropě lidé často vnímají tvar očí lidí na Dálném východě...	On má šikmé oči.	On má oči jako tenké kapičky.
2 + 2 = 5 3 - 1 = 63 1 + 1 = 2 5 * 6 = 40	Tři příklady jsou špatně.	Jeden příklad je správně.
Máme pocit, že ten druhý řekl něco nesrozumitelného...	Neumíš mluvit.	Nerozuměl jsem ti.
Někdo se na nás usmívá, když nám nabízí zboží...	Ksichtí se.	Usmívá se.
Někdo nám stále nabízí zboží...	Vtírá se.	S velkým úsilím se snaží prodat zboží.